Аркуша Лариса Ігорівна
Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики
доктор юридичних наук, професор

РІВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПО ВИЯВЛЕННЮ ОЗНАК ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Виявлення організованих кримінальних структур, їх злочинної діяльності практично в переважній більшості випадків здійснюється оперативно-розшуковим шляхом, тобто шляхом спостереження за криміногенним середовищем; викриття в цьому середовищі стійких кримінальних зв'язків і, відповідно тих організованих структур, що створюються чи вже сформовані; встановлення організаторів, виконавців і інших осіб, які у тій чи іншій формі сприяють даній структурі в здійсненні її злочинної діяльності.

Базуючись на цьому, повне розкриття проблем методики виявлення організованої злочинної діяльності обумовлено необхідністю аналізу з криміналістичних позицій загальних напрямів і тактики діяльності оперативно-розшукових підрозділів, особливо якщо це виходить з того, що загальнотеоретичні основи такої діяльності були закладені криміналістичною наукою.

У зв'язку з тим, що дані, які характеризують конкретні організаційно-тактичні методи проведення оперативно-розшукових заходів, а також специфічні організаційно-тактичні прийоми, що застосовують суб'єкти оперативно-розшукової діяльності, мають гриф «Таємно», розглянемо тільки загальні наукові криміналістичні підходи щодо організації і тактики оперативно-розшукової діяльності у протидії організованій злочинній діяльності.

Ефективність діяльності оперативних підрозділів по виявленню ознак організованої злочинної діяльності, у вирішальній ступені залежить від рівня її організації.

Базуючись на визначених поняттях організації, приведених у літературі [2, с. 34, і ін.], а також на твердженнях фахівців галузі організації розслідування злочинів [див.: 1, с. 27; 2, с. 34; 3, с. 295-303; 4, с.230, 5, с. 246-248, і т. ін.], можна дійти до висновку, що організація пошукової діяльності з виявлення злочинних організацій, їх корумпованих зв'язків і даних про їх протиправну діяльність повинна враховувати і містити в собі наступні необхідні умови:

- забезпечення комплексного підходу що передбачає координацію і взаємодію всіх сил і засобів не тільки правоохоронних органів, але і інших державних закладів, покликаних брати участь чи сприяти у протидії організованій злочинній діяльності;
- визначення і планування основних напрямів пошукової діяльності з прогнозуванням її результатів;
- використання всіх передбачених законом правових заходів в інтересах одержання необхідної інформації;
- застосування різноманітних тактичних прийомів використання оперативно-розшукових заходів з метою виявлення даних про наявність організованої злочинної діяльності;
- документальне оформлення, перевірка і прийняття рішень по використанню отриманих первинних даних у протидії організованій злочинній діяльності.

Можливо виділити шість рівнів організації пошукової діяльності з виявлення злочинних організацій:

Перший рівень має своїм об'єктом виявлення як специфічну форму діяльності всіх компетентних державних органів (тобто представників різних відомств). Це найбільш загальний рівень організації, який можна визначити як

систему заходів, що забезпечують ефективність функціонування елементів системи і досягнення поставлених перед ними цілей, з урахуванням відсутності структурної єдності елементів цієї системи і їх відомчої роз'єднаності.

Другий рівень являє собою організацію пошукової діяльності за допомогою використання функцій правоохоронних органів, фіскальних органів, пенітенціарних закладів, контрольно-ревізійних органів, з метою виявлення і систематизації даних про організовану злочинну діяльність,.

Третій рівень організації можна визначити як систему заходів, що забезпечують ефективність функціонування окремих оперативних підрозділів правоохоронних органів з метою виявлення організованої злочинної діяльності,

Четвертий рівень являє собою організацію пошукової діяльності як основну функцію підрозділів, завданням яких повинна бути безпосередньо протидія організованій злочинній діяльності. У даному випадку організація являє собою комплекс заходів, що забезпечують оптимальну структуру даних органів, необхідний рівень управління ними, ефективність їх діяльності і удосконалювання її засобів і методів.

Основну ударну частину цієї системи до недавнього часу складали спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю, що представляли собою єдиний, добре керований і деякою мірою автономний організм.

П'ятий рівень організації – це комплекс заходів для створення оптимальних умов для визначення і застосування найбільш ефективних і доцільних у конкретній ситуації рекомендацій з метою досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах часу, сил і засобів.

Шостим рівнем організації є організація виявлення окремих конкретних первинних даних; окремого оперативно-розшукового заходу (тактичної операції, оперативно-тактичної комбінації).

У висновку можливо зазначити, що аналіз матеріалів слідчої та оперативної практики свідчить про необхідність поновлення діяльності підрозділів, які б спеціалізувалися на протидії проявам організованої злочинної діяльності. На наш погляд, досвід, накопичений в результаті існування спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю (БОЗ), повинен бути використаний при реформуванні правоохоронної системи та створенні нових правоохоронних структур.

Список використаної літератури:

1. Аленин Ю.П. Теоретические и практические основы раскрытия и расследования очагов преступлений : автореф. дис. … докт. юрид. наук : 12.00.09 / Ю.П. Аленин. – Харьков, 1997. – 45 с.
2. Берназ В.Д. К вопросу о понятии «организация расследования преступлений»/ В.Д. Берназ //Актуальные проблемы организации расследования преступлений. – Одесса: Одесский институт внутренних дел, 1996. – С. 33-39.
3. Грохольский В.Л., др. К вопросу об оперативно-розыскном обеспечении первоначального этапа расследования / В.Л. Грохольский, А.Ф. Долженков //Актуальные проблемы государства и права. – Одесса: юрид. ин-тут ОГУ, 1996. – Вып.3. – С.295-303.
4. Криминалистика /под ред. И.Ф. Герасимова, Л.Я Драпкина. – М.: Юрид. лит., 1994. – 528 с.
5. Шумило М. Є. Про матеріали оперативно-розшукової діяльності, що використовуються у боротьбі з корупцією та організованою злочинністю / М.Є. Шумило //Проблеми боротьби з корупцією та організованою злочинністю. - Київ: НДІ «Проблеми людини», 1997. – Том 7. – С.246-248.